

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Vijeće Filološkog fakulteta u Nikšiću, na sjednici održanoj 18. juna 2019. godine (Odluka br. 01-1044), imenovalo nas je u Komisiju za ocjenu magistarskog rada *Sintaksa i semantika imeničkih predloških izraza u jeziku crnogorske dnevne štampe* kandidatkinje Nevene Tomić, br. indeksa 1/18, SP Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, smjer: Nauka o jeziku.

Komisija u sastavu prof. dr Sonja Nenezić, mentor, doc. dr Miodarka Tepavčević, predsjednik i doc. dr Sanja Šubarić, član, nakon što je pregledala rad, podnosi Vijeću sljedeći

IZVJEŠTAJ

Magistarski rad Nevene Tomić, urađen u skladu sa Pravilima studiranja na postdiplomskim studijama Univerziteta Crne Gore, broji 119 stranica i, pored Predgovora, Izvoda rada, Apstrakta (na engleskom jeziku) i Sadržaja, ima sljedeća poglavlja: Uvod, 1. Karakteristike publicističkog funkcionalnog stila, 2. Teorijski pristup problematici predloških izraza, 3. Statistički prikaz zastupljenosti imeničkih predloških izraza u jeziku crnogorske dnevne štampe, 4. Sintaksičko-semantičke odlike imeničkih predloških izraza u jeziku crnogorske dnevne štampe, Zaključak i Literaturu.

U uvodnom dijelu kandidatkinja iznosi predmet istraživanja – sintaksičko-semantičke odlike više od 80 imeničkih predloških izraza ekscerpiranih iz po dva broja crnogorskih dnevnih novina: Vijesti, Dana, Dnevnih novina i Pobjede, navodi da će analiza obuhvatiti preko 500 primjera upotrebe predmetnih predloških jedinica, definiše u kratkim crtama termin *imenički predloški izraz*, ističe svrhu i cilj istraživanja te objašnjava strukturu rada. Takođe se u potrebnoj mjeri osvrće na dosadašnja proučavanja imeničkih predloških izraza.

U prvom poglavlju (Karakteristike publicističkog funkcionalnog stila) kandidatkinja, na osnovu relevantne literature, daje opšte i jezičke odlike publicističkog funkcionalnog stila, počev od njegovog terminološkog određenja, preko situiranja dnevne štampe, kao korpusa istraživanja, u publicistiku u užem smislu odnosno žurnalistiku, do ukazivanja na različite naučne stavove o opravdanosti naglašene upotrebe predloških izraza u ovom stilu.

Drugo poglavlje (Teorijski pristup problematici predloških izraza) podijeljeno je na tri dijela. U prvom se govori o predlozima u crnogorskom jeziku, u drugom o predloškim izrazima, a u trećem o imeničkim predloškim izrazima, kao mnogo brojnijim i frekventnijim od glagolskih i priloških predloških izraza. Ukazuje se na dvije velike grupe predloga: neproizvedene (/prave / primarne / nemotivisane / netvorbene) i proizvedene (/neprave, sekundarne / motivisane / tvorbene). U drugu skupinu spadaju jezičke jedinice koje su sekundarno stekle predlošku funkciju, nastajući popredloživanjem drugih vrsta riječi, i to prevashodno imenica (*vrh, duž, put, krajem, tokom*), ali i

glagola odnosno glagolskih priloga (*počevši, zahvaljujući...*), priloga (*blizu, više...*) i predložko-padežnih izraza (*na osnovu, u toku...*) ili srastanjem dvije riječi, dva predloga, predloga i imenice ili predloga i priloga (*između, povrh, poviše...*). U vezi s prvom grupom nema neusaglašenosti u nauci, za razliku od druge grupe, u kojoj su predložki izrazi predmet različitih tumačenja. Kandidatkinja Tomić kritički pristupa tim tumačenjima i kao najargumentovanije prihvata stanovište hrvatskih lingvistkinja Matas Ivanković i Bučar, a one predložki izraz tretiraju kao spoj dvije ili više riječi koje nijesu srasle (to mogu biti prilog + predlog (*nedaleko od...*), predlog + imenica (*na kraju, u pravcu...*), predlog + imenica + predlog (*u roku od...*), glagolski prilog + predlog (*polazeći od...*)), a prošle su proces konverzije u predloge. Kako sastavnice predložkog izraza gube leksičko-gramatička obilježja i postaju jedna jedinica te taj proces njihove desemantizacije, odnosno proces konverzije u predloge, može biti djelimično ili u potpunosti izvršen, u nauci se javljaju kolebanja oko jasnog određenja pojedinih konstrukcija kao predložkih izraza. Zato kandidatkinja utvrđuje kriterijume po kojima se jedan predložko-padežni spoj može smatrati predložkim izrazom, a to su: 1. predložko-padežni izraz označava vezu među pojmovima, a ne služi označavanju nekog pojma, 2. upotrebljava se u ustaljenim i identičnim kontekstima rečenice, 3. upotreba mu je učestala. Iako je sam termin predložki izraz za označavanje popredloženih predložko-padežnih konstrukcija uglavnom opšte prihvaćen u nauci, kandidatkinja skreće pažnju i na druge termine koji su u upotrebi, a takođe diferencira predložke izraze od nekih sličnih pojava kao što su nagomilavanje predloga i dr. Na kraju ovog poglavlja donosi i spisak svih predložkih izraza ekscerpiranih iz analiziranog korpusa grupišući ih prema padežima sa kojima se slažu.

U trećem poglavlju (Statistički pregled zastupljenosti imeničkih predložkih izraza u jeziku crnogorske dnevne štampe) Nevena Tomić daje grafički prikaz statističke pojedinačne i semantičke zastupljenosti imeničkih predložkih izraza u analiziranom korpusu i zaključuje da se brojnošću izdvajaju *u odnosu na*, koji je zabilježen u 36 primjera, *na osnovu*, u 30 primjera, potom *u skladu sa* i *u okviru sa* po 29 primjera, *od strane* u 23 i *u vezi sa* sa 21 primjerom. S obzirom na semantički kriterijum, istraživanje kandidatkinje Tomić je pokazalo da su najfrekventniji oni izrazi sa primarnim značenjem načinske kvalifikacije: *s osvrtom na*, *po osnovu*, *na osnovu*, *na bazi*, *u stilu*, *u formi*, *u zavisnosti od*, *u skladu sa*, *u suprotnosti sa*, *s obzirom na*, *u znaku*, *u obliku*, *u vidu*, *u svojstvu*, koji se javljaju u 109 primjera.

Najvažniji dio rada predstavlja četvrto poglavlje (Sintaksičko-semantičke odlike imeničkih predložkih izraza u jeziku crnogorske dnevne štampe), u kom je autorka izložila glavni dio svog istraživanja. Ovaj segment rada podijeljen je na trinaest potpoglavlja, prema semantičkom kriterijumu (imenički predložki izrazi sa značenjem načinske kvalifikacije, sa spacijalnim značenjem, značenjem povezanosti, temporalnim značenjem, značenjem kvantifikacije, motivisanosti, socijalnim značenjem, značenjem poticanja, namjene, sa komparativnim, kondicionalnim, značenjem povoljnosti/nepovoljnosti i sa ostalim, manje zastupljenim značenjima) i brojnosti proučavanih predložkih izraza (od najbrojnijih ka manje brojnim). U svakom posebnom potpoglavlju kandidatkinja razmatra upotrebu, značenja i funkcije, strukturni lik i položaj u rečenici imeničkih predložkih izraza, kao i njihov odnos sa drugim rečeničnim članovima i sinonimičnost sa drugim predlozima i predložkim izrazima, te pitanje neophodnosti njihove upotrebe.

Nevena Tomić zaključuje da značenje predložkih izraza nije u svim slučajevima jedinstveno, te da katkad u vezi sa imenskom riječju pokazuju potpuno netipičnu kombinaciju značenja i pojava likova. Na sintaksičkom planu ta veza dominantno ima funkciju samostalne odredbe predikatskog

sadržaja i nešto rjeđe dijela imenskog predikata, dok su ostale sintaksičke pozicije rijetke ili nikako nijesu zabilježene. Tomićeva samo u pojedinim slučajevima utvrđuje neophodnost konstrukcije sa predloškim izrazom (*od strane, na prostoru, u trajanju od...*), ali ipak nalazi da je u gotovo svim primjerima njihova upotreba doprinijela preciznosti jezičkog izraza, te uprkos velikom broju, ne smatra njihovu distribuciju pretjeranom i pogrešnom. Takođe konstatuje da svi navedeni primjeri pokazuju da se upotreba imeničkih predloških izraza obično veže za tekstove informativne prirode, kakvi su vijest i članak, odnosno da su najčešći u tekstovima koji reprezentuju tipične odlike novinarskog stila. Znatno rjeđe je bilježila primjere njihove upotrebe u tekstovima iz korpusa subjektivnih žanrova. Istraživanje je pokazalo da se u kontekstu ovog pitanja posebno specifičnim pokazuju tekstovi sa sportskom tematikom, u kojima su ovi izrazi takođe često prisutni i koje odlikuje visok stepen šabloniziranosti.

Nevena Tomić primjećuje i da su imenički predloški izrazi samo u pojedinim slučajevima sinonimični sa primarnim predlozima i rjeđe sa drugim sekundarnim predlozima, dok često bilježi njihovu međusobnu korelaciju na planu sintakse i semantike. Takođe, istraživanje koje je sproveda pokazuje da strukturna identičnost imeničkih predloških izraza tek u pojedinim slučajevima rezultira i srodnošću i odnosom sinonimije na planu sintakse i semantike (kao u slučaju predloga *po osnovu* i *na osnovu*), dok je u većini ostalih primjera korelacija ovog tipa nerelevantna za identičnost obilježja na pomenuta dva plana (npr. *u ime* i *na ime, u oblasti* i *iz oblasti*).

Rezimirajući rezultate istraživanja u Zaključku, kandidatkinja ističe da ju je istraživanje o sintaksi i semantici imeničkih predloških izraza podstaklo da predloži proučavanje i manje brojnih, ali ne manje zanimljivih, priloških i glagolskih predloških izraza. Budući da je njihov predloški status u velikoj mjeri upitan, te da lingvisti nijesu dali konačnu riječ o njihovim sintaksičko-semantičkim osobenostima, čini joj se svrshishodnim i izazovnim da se istraže i ova predloška sredstva. Takođe bi neophodno bilo, smatra Tomićeva, proučiti imeničke, ali i priloške i glagolske predloške izraze, u drugim funkcionalnim stilovima, prije svega u administrativnom (budući da je i za njega konstatovana povećana distribucija ovih izraza), s ciljem da se uoče izvjesne sličnosti i razlike u brojnosti i gramatičkim obilježjima imeničkih predloških izraza prisutnih u različitim stilovima.

ZAKLJUČAK

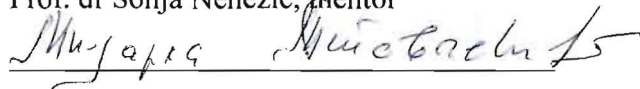
Na osnovu svega izloženog, Komisija zaključuje da je kandidatkinja Nevena Tomić veoma zrelo, temeljno i sistematično analizirala upotrebu imeničkih predloških izraza u jeziku crnogorske dnevne štampe, pokazujući odlične sposobnosti formulisanja stečenih saznanja i formiranja jasnih i naučno utemeljenih zaključaka. Vjerujemo da njen rad predstavlja značajan doprinos proučavanju sintakse i semantike imeničkih predloških izraza, ali i predloških izraza uopšte. Njegov naučni značaj vidimo kako u preglednom i kritičkom prikazu istorije pitanja, tako i u iscrpnoj korpusnoj analizi odabrane jezičke materije. Smatramo da je kandidatkinja tokom opsežnog i ozbiljnog istraživanja, oslanjajući se na relevantnu literaturu te primjenom adekvatne metodologije i terminološkog aparata, došla do rezultata koji se mogu koristiti kao osnova u daljim istraživanjima u ovoj i srodnim oblastima.

Uzimajući u obzir sve gore iznijeto i pohvaljujući originalan i vrijedan naučni rad Nevene Tomić, Komisija s osobitim zadovoljstvom predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da prihvati ovaj izvještaj i kandidatkinju pozove na usmenu odbranu rada.

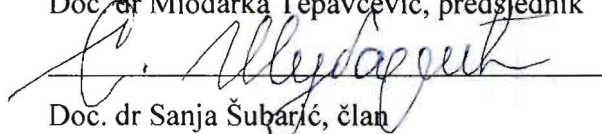
U Nikšiću, 27. 5. 2020.

Prof. dr Sonja Nenezić, mentor

Doc. dr Miodarka Tepavčević, predsjednik

Doc. dr Sanja Šubarić, član

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Predlog komisije za odbranu magistarskog rada pod nazivom *Sintaksa i semantika imeničkih predloških izraza u jeziku crnogorske dnevne štampe* kandidatkinje Nevene Tomić, br. indeksa 1/18, SP Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, smjer – Nauka o jeziku:

1. Prof. dr Sonja Nenezić, mentor
2. Doc. dr Miodarka Tepavčević, predsjednik
3. Doc. dr Sanja Šubarić, član

U Nikšiću, 27. 5. 2020.

Prof. dr Sonja Nenezić